

Yttrande från Fagersta kommun gällande Remiss SOU 2022:57 Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap.

Uppdrag att yttra sig gavs till beredskapssamordnaren av KSAU den 19 januari 2023, AU § 25

Sammanfattning av Fagersta kommuns ställningstaganden

I mångt och mycket har vi inte några kommentarer på utredningens bedömningar men det finns ett antal som vi önskar kommentera eller där vi inte håller med utredningens bedömning.

- Det särskilda yttrande som de kommunala företrädarna i utredningen lämnat står Fagersta kommun bakom helt och fullt.
- Kommunen är en liten kommun med begränsade resurser och har inte längre någon frivillig resursgrupp och har erfarenhet av den enorma svårigheten att rekrytera ”bra” frivilliga. Att kommunens ska ansvara för information, utbildning och övning i hantering av skyddsrum är omöjligt att genomföra med de resurser och den kompetens som finns i kommunorganisationen. Att försöka bygga en organisation för skyddsrumshantering och förstärkningsresurser baserat på frivilliga tror kommunen inte är möjligt utifrån våra erfarenheter med att försöka rekrytera till FRG. Plus frivilliga försvarsorganisationer finns inte i alla kommuner och det är viktigt att ha en lokal förankring på dessa organisationer. Att frivilliga försvarsorganisationer får utökat krav på ansvar inom totalförsvaret såsom att genomföra relevanta utbildningar står kommunen bakom, så länge man har en förståelse för att frivilliga inte är svaret på behovet av att tillföra resurser för att klara av kommunala uppdrag och ansvar under höjd beredskap.
- Nej till en statlig beredskapsorganisation för räddningstjänst.

Fagersta kommuns ställningstaganden på utredningen.

Särskilt yttrande (sidan 673-675)

Fagersta kommun håller helt och fullt med i det särskilda yttrande som de kommunala experterna i utredningen lämnat utan en enda motsägelse till innehållet.

Ställningstagande på utredningens olika delar

Fagersta kommuns ställningstaganden där kommunen önskar kommentera utredningens ställningstaganden.

4.5.1 Tillgången till skyddsrum ska utgöra en del av civilbefolkningens skydd mot konsekvenser av ett väpnat angrepp.

Att det befintliga skyddsrumsbeståndet ska upprätthållas och vid behov upprustas kan kommunen hålla med om men kommunen funderar på vem tar kostnaderna för detta? Kommunerna är stora fastighetsägare och ansvarar för stora mängder skyddsrum. Många av dessa skyddsrum är över 40-50 år gamla och behöver troligen rustas upp. Om kommunerna ska upprusta väldigt många skyddsrum så blir det kostnader som kommunen inte kan klara av utan att det går ut över annan samhällsviktig verksamhet som måste bedrivas, som till exempel skola och omsorg.

4.5.3 En statlig beredskapsorganisation för räddningstjänst samt annat utökad bestånd till skyddet av civilbefolkningen.

Nej, skapandet av en statlig räddningstjänstorganisation som ska förstärka de kommunala räddningstjänsterna är att frånga ansvars-, närhets- och likhetsprinciperna. Det vore bättre att genom statlig utbildning förstärka de lokala räddningstjänsterna direkt. Och räkna inte med att bygga viktiga stödorganisationer på frivilliga. I många kommuner finns det inga frivilliga att tillgå.

Ja till att återaktivera civilplikt för placering i kommunala verksamheter inklusive räddningstjänst.

6.2.1 Nödvändiga skyddsrumsåtgärder bör i ett första skede fokuseras till storstäderna och andra utsatt områden.

Ålder på befintliga skyddsrum behöver också vara en del av prioritering av vad det behövs skyddsrum inte bara fokusering på storstäder och andra utsatta områden.

6.3.1 Kontroller av befintliga skyddsrum

Det är väldigt många skyddsrum som behöver kontrolleras. Kommer alla länsstyrelserna kunna skaffa den kompetens som krävs? Kommer det finnas kapacitet att utbilda alla de personer som kommer krävas?

6.3.2 Underhåll och upprustning av befintliga skyddsrum

Det är väldigt många skyddsrum som är mellan 40-50 år gamla och som kanske behöver renoveras. Är detta en del av underhåll eller upprustning av befintliga skyddsrum? Vem tar kostnaden för en renovering av skyddsrummen? Vad är underhåll, vad är upprustning och vad blir renovering? Olika aktörer ska ta kostnaderna för de olika typerna så det behöver klargöras vad som är vad och vem som betalar vad.

6.5.1 Kommunernas ansvar för förmedling av övergripande information och grundläggande kunskap om skyddsrum och skyddade utrymmen i kommunen

Vår kommun, och troligen väldigt många mindre kommuner, har inga resurser att kunna bedriva den typ av informationsförmedling som utredningen räknar upp. Kommunen har inte kompetens om skyddsrum för att bedriva informationsinsatser om till exempel hur man ska iordningsställa och använda skyddsrum och det kommer att vara en svår kompetens att få tag på. Ansvaret för att förmedla informationen kring skyddsrum och hur man ska iordningställa och använda dem bör ligga på tillsynsmyndigheten, enligt utredningen är detta länsstyrelserna och på Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Kommunen kan vidareförmedla information från länsstyrelsen och MSB på kommunens hemsida men att kräva att mer ansvar läggs på kommunerna är orealistiskt utifrån kompetens och resurser.

6.6 Avveckling och tillfällig begränsning av skyddsrum

Avveckling av skyddsrum bör vara restriktiv men ålder på skyddsrum måste vara en faktor som ska spela in om ett skyddsrum ska avvecklas. Det kan vara så att det inte går att få till ett ersättningskyddsrum i närheten av ett skyddsrum som helt enkelt är för gammalt och då måste man kunna avveckla utan att kräva ett nytt.

6.10 Ansvarsfördelningen i fråga om skyddsrum och skyddade utrymmen samt därmed sammanhängande frågor.

Kommunernas ansvar för informationsförmedling och övning

Kommunerna har inte och i många fall kommer inte att kunna ha detta ansvar såsom det beskrivs i utredningen. Fagersta kommun har varken resurser eller kompetens att kunna bedriva övningar tillsammans med fastighetsägare i att ta skyddsrum i bruk. Kommunen har inte heller resurser eller kompetens att förmedla information eller kunskaper kring skyddsrum till våra kommuninvånare, fastighetsägare och nyttjanderättsinnehavare. Risk är också att det kommer att skapas olika lösningar i varje kommun utifrån de resurser och kompetenser man lyckas skrapa ihop vilket kan leda till att det blir olika information som kan förmedlas från 290 kommuner.

Ansvaret för informationsförmedling och i synnerlighet övning för skyddsrumshantering bör ligga på tillsynsmyndigheten eller på MSB, kommunen kan delta i arbete men ska inte driva det.

8.2.2 & 8.2.3 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska alltjämt ha rätt att meddela föreskrifter och beslut gällande planläggning för utrymning och in-kvartering

Utredningens förslag är att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska ge länsstyrelserna tillfälle att yttra sig innan beslut. Kommunerna behöver också tillfälle att få yttra sig. Det vore bra om det också specificeras för det är inte alltid som länsstyrelserna frågar kommunerna, även om det behövs, innan de lämnar ett yttrande.

8.5.4 Det ska förtydligas vilken offentlig aktör som bär huvudansvaret för frågan om uppehälle

Tillägget i lagen om skydd mot olyckor om att kommunen bär ansvar för uppehälle får inte innebära att kommunen ska ta det ekonomiska ansvaret för personer som kan ordna sitt eget uppehälle eller överta kostnader från försäkringsbolag.

10.2 En statlig beredskapsorganisation för räddningstjänst ska förstärka skyddet av civilbefolkningen vid ett väpnat angrepp

Fagersta kommun avstyrker utredningens förslag på en statlig beredskapsorganisation för räddningstjänst. Det är mycket bättre att de kommunala räddningstjänsterna förstärks direkt med förstärkningsmateriel, samt personal via civilplikt.

10.6 Grund- och repetitionsutbildning samt vidareutbildning och övning av civil-försvarspersonalen

Att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ansvarar för utbildning och övning av dessa personer, via utbildning genom civilplikt, är lämpligt utifrån att de ansvarar för SMO-utbildningen.

10.8 Frivilliga försvarsorganisationer bör utgöra grunden för en utökad medverkan av frivilliga i skyddet av civilbefolkningen

Att frivilliga försvarsorganisationer bör vara en grund för att förstärka och vidareutveckla frivilligas medverkan inom totalförsvaret står kommunen bakom men avvisar förslaget att frivilliga ska vara grunden för en förstärkningsorganisation för kommunerna gällande uppgifter och ansvar inom skyddet av civilbefolkningen. Utifrån Fagersta kommuns erfarenheter av den frivilliga resursgrupp som tidigare fanns i kommunen och de enorma svårigheter som fanns i att rekrytera medlemmar så är kommunen tvivlande till att det kommer att gå att få tag i den numerär som krävs för att få en duglig förstärkningsresurs. Frivilliga försvarsorganisationer finns inte heller i alla kommuner och för att få en lokal förankring så är det viktigt att det finns någon lokal försvarsorganisation som är del av lokalsamhället för att kunna rekrytera och bedriva verksamhet i kommunerna.

10.11 Utökad lokal organisering av frivilliga för insatser under höjd beredskap och fredstida förhållanden

Tanken är god men bygg inte en organisation för förstärkningsresurser på en organisation som inte finns i nästan hälften av landets kommuner. Det är även flera kommuner som haft en frivillig resursgrupp och lagt ner den då det inte fungerat. Erfarenheten är att för att det ska fungera med frivilliga resursgrupper så krävs det väldigt stora insatser från kommunens sida, om det inte finns en engagerad eldsjäl i ledarposition inom den frivilliga resursgruppen, vilket många små kommuner inte kan tillhandahålla. För att det ska fungera så måste det vara en organisation som till mångt och mycket kan sköta sig själva gällande organisering, utbildning och övning. Naturligtvis ska kommunerna kunna stötta och tala om behoven men kommunerna kan inte i alla lägen lägga de resurser som krävs för att bygga upp och vidmakthålla en organisation byggt på frivilliga.

Konsekvensanalys

Konsekvensanalysen är inte tillräcklig kring vilka ekonomiska konsekvenser som utredningens förslag ger kommunerna.

Övriga synpunkter

Skyddsrum är till för civilbefolkningen, alla har rätt till att gå till närmaste skyddsrum när behovet så kräver. Men det finns ett behov att kunna använda skyddsrum för att bedriva samhällsviktig verksamhet såsom bland annat ledning, skola, förskola, sjukvård och omsorg. Hur ska detta kunna genomföras? Verksamhetsanpassade skyddsrum kommer att behöva anpassas utifrån verksamhetskrav och ska inte ta emot utomstående personer i behov av skydd. Dessa ”skyddsrum” bör kunna användas i vardagen som en del av verksamheten.